

KALKINMA PLANLARI ÇERÇEVESİNDE REKREASYON POLİTİKALARI* RECREATION POLICIES IN THE FRAMEWORK OF DEVELOPMENT PLANS

Ali GÖK**

Sefa Şahan BİROL***

Elif AYDIN****

Öz

Kalkınma planları ülkedeki sistem ve işleyişte olan aksaklıkları bilimsel verilere dayandırarak eksik yönlerini tespit amacıyla yapılan çalışmalardır. Bu programlarda amaç ülkenin ekonomik, sosyal kültürel ve refah düzeylerini üst seviyelere çıkarmaya çalışmaktır. Bu başlıklardan yola çıkıldığı zaman rekreasyonun önem ve gerekliliği kaçınılmaz bir gerçektir. Çalışmanın amacı, ülkemizde yapılan kalkınma planları içerisinde son yıllarda kazandığı önemle dikkat çekmekte olan rekreasyon, serbest zaman ve boş zaman kavramlarının yer aldığı programları incelemektir. Bu çalışma, 1963-2018 yılları arasındaki süreci kapsayan on adet beş yıllık kalkınma planının rekreasyon, boş zaman ve serbest zaman kavramları kapsamında, doküman analizine dayanarak incelenmesine dayanan nitel bir araştırmadır. Çalışmada doküman incelemesi ile elde edilen araştırma verileri, betimsel analiz yöntemiyle yorumlanmıştır. İncelenen bu kalkınma programları içerisinde her ne kadar yıldan yıla dalgalanmalar olsa da, her beş yıllık süreç içerisinde rekreasyonun öneminin daha da net anlaşıldığı ve bu doğrultuda rekreasyonun daha iyi yerlere gelmesi için çalışmalar yapıldığı görülmektedir. Programların ilk dönemlerinde normal bir kavram olarak göze çarpan ve kısıtlı maddelerle geçirtilen rekreasyon, geçen süreç zarfında gelişen ve ilerleme kaydeden zaman içerisinde de varlığını bir bilim alanı olarak kabul ettirmeye başladığı görülmektedir. Ancak tüm bu gelişmelere rağmen rekreasyon alanında eksikliklerin tespit edilmiş, tespit edilen bu eksikliklerin giderilmesi için bir takım planlamalar yapılmış olsa da günümüz şartlarında toplumumuzun rekreasyon katılımı ve bilincinin yeterli seviyelere ulaşamadığı gözlemlenmektedir. Sonuç olarak, önemli olanın sadece planlama ve programlama yapmakla kalmayıp bu plan ve programların işlevselliğinin artırılması yönündeki çalışmalara ağırlık verilmesi refah seviyesi yüksek ve sağlıklı bir toplum yaratmak adına daha etkili olabilecektir.

Anahtar Kelimeler: Kalkınma Planları, Rekreasyon, Boş Zaman, Serbest Zaman

Abstract

Development plans are studies for the purpose of determining the system and the failures in the country based on scientific data. The purpose of these programs is to try to raise the economic, social, cultural and welfare levels of the country to upper levels. The importance and necessity of recreation is an inevitable reality when going out from these headings. The aim of the study is to examine the programs in which recreation, leisure time and free time are taking place, which have been drawing attention in recent years in the development plans made in our country. This study is a qualitative research based on document analysis in the context of recreation, leisure time and free time on ten units five year development plans covering the years 1963-2018. In the study, the research data obtained by document examination were interpreted which is analyzed by descriptive analysis method. In these development programs examined, it is seen that the importance of the recreation is understood more clearly in every five years periods and although there are fluctuations year to year, studies are carried out in order to bring the recreation to better places in this direction. It seems that in the early stages of the program, the recreation which is considered as a normal concept and slighted with restrictive provisions developed in over time and it has been begun to be accepted its existence as a science field in time. It is observed that recreation participation and consciousness of our society can not be reached to sufficient levels despite deficiencies in the field of recreation have been identified and a number of plans have been made in order to overcome these identified deficiencies. As a result, not only planning and programming, but also emphasizing the studies related with the importance of increasing the functionality of these plans and programs would be more effective in creating a society which has high welfare level and healthy.

Keywords: Development Plans, Recreation, Free Time, Leisure Time.

1.GİRİŞ

Kalkınma kavramı, toplumların zaman içindeki değişimine etki eden faktörlerin etkililiğine bağlı olarak iktisatçı, sosyolog ve tarihçilere göre farklı anlamlar kazanmaktadır. Marks kalkınmayı tarihsel şartlardaki değişimlerle açıklarken, Miller dönemdeki hükümet faaliyeti olarak değerlendirmektedir. Kalkınma konusunda 1910'lu yılların sonuna gelene kadar yapılan çalışmaların hiçbirisinde geri kalmış toplumlara yönelik bir açıklama getirilmemiştir. Nihayet 28 Haziran 1919 tarihindeki Milletler Cemiyeti (Cemiyet-i Akvam) ana sözleşmesinde, geri kalmış toplumları anlatan bir kısım yer almıştır. Kalkınma ve bunun tersi olarak kalkınmamışlık kavramlarının da yer aldığı söz konusu sözleşmede geri kalmış toplumlar

* Bu çalışma, 07-09 Mayıs 2018 tarihleri arasında Manisa'da organize edilen "5.Uluslararası Spor Bilimleri, Turizm ve Rekreasyon Öğrenci Kongresi"nde sözel bildiri olarak sunulmuştur.

** Yüksek Lisans Öğrencisi, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu

*** Dr.Öğr.Üyesi, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu

**** Dr.Öğr.Üyesi, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu

için “bu halkların refahı ve kalkınması uygarlığın kutsal misyonunu oluşturur” denmektedir (Başkaya, 2011).

İkinci Dünya Savaşı’ndan sonraki dönemde yaygın olarak kullanılmaya başlanan kalkınma kavramı, modernleşme ve ilerlemenin aldığı yeni bir biçim olarak ortaya çıkmıştır. 1945-1970 yılları arasında kalkınma iktisadi en parlak dönemini yaşarken az gelişmiş ülkelerin sorunlarının nedenleri ile ilgili birçok kuram geliştirilmiş ve çevre sorunlarının ortaya çıkması ve uluslararası alanda tartışılmaya başlanmasıyla birlikte kalkınmanın nasıl olması gerektiği üzerine çalışmalar yapılmaya başlanmıştır (Özkan, 2016). İkinci Dünya Savaşı’nın ardından, günümüzde hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkelerde sosyoekonomik alanda dengesizlikler yaşamaktadır. Bu bağlamda ülkeler, bir taraftan kendi ekonomik bütünleşmesini sağlamak diğer taraftan küresel dünyaya dahil olmak amacıyla bu dengesizlikleri azaltma adına politikalar uygulamaya çalışmaktadır (İldırar, 2004). Bu politikalar, bir ülkenin tarihsel gelişimi, sosyoekonomik koşulları ve dış dünyadaki gelişmelerle birlikte şekillenmektedir. Söz konusu koşullar altında oluşan kalkınma politikalarını benimseyen ve uygulanmasını sağlayan otorite devlettir. Devletin bu işlevi yerine getirirken, yönetim aygıtını benimsenen kalkınma politikasına göre yapılandırması gerekmektedir. İkinci Dünya Savaşından sonra uygulanan kalkınma politikalarıyla uyumlu olarak devlet ve kamu yönetimi “sosyal devlet” formunda yapılandırılmıştır, küreselleşme sürecinde ise kalkınma politikalarındaki değişime koşut olarak devlet ve kamu yönetimi yeniden yapılandırılmıştır (Sevkal, 2007).

Toplumsal refah düzeyinin artırılması her ülkede devletin asli görevi sayılmaktadır. Toplumun asgari refah düzeyinin karşılanamadığı durumlarda devletin meşruiyeti de sorgulanacaktır. Meşruiyetin kaynağı ülkeden ülkeye farklılık göstermektedir. Ancak adalet, toplumsal çıkar çatışmalarında tarafsız bir görünüm sergilemek, toplumun büyük bir kesiminin yaşamını sürdürebileceği asgari maddi koşulları oluşturmak gibi unsurlar, devletin meşruiyetinin temel unsurlarıdır. Bu nedenle, devlet refahı artırdığı ölçüde ya da refahın artacağına yönelik beklentileri canlı tuttuğu sürece meşruiyetini de pekiştirmektedir (Sevkal, 2007).

Kalkınma, Türkiye’de her zaman gündemde olan bir konudur. Türkiye’ye ilişkin olarak “kalkınma politikaları”, devletin kalkınma hedefini gerçekleştirmeye yönelik tüm eylemlerini ifade etmek üzere kullanılacaktır. “Kalkınma” kavramı 1950’lerden itibaren yaygın biçimde kullanılmaya başlamıştır. Ancak, “çağdaş uygarlık düzeyine yükselmek” gibi benzer içerikli kavramlar, aynı hedefe ulaşmak amacıyla Cumhuriyetin başlangıcından itibaren kullanılmıştır. Hangi biçimde ifade edilirse edilsin, kalkınmanın gerekliliği konusunda uzlaşma bulunmaktadır. Kalkınma konusuna yaklaşımda ve kimi uygulamalarda farklılıklar bulunmasına rağmen politikaların genel eğilimi dünyadaki gelişmelere paralel olarak sürelilik göstermektedir. Politikaların genel eğilimlerindeki değişimler, dünyadaki ve Türkiye’deki dönüm noktalarında ortaya çıkmaktadır (Sevkal, 2007).

Ülkemizde güncellenen devlet ve kamu yönetimi kapsamında, gerekli planlamayı yapabilmek ve sosyal devlet formuna uygun politikalarını hayata geçirebilmek için Devlet Planlama Teşkilatı kurulmuştur. Devlet Planlama Teşkilatı (DPT), Milli Güvenlik Komitesi tarafından çıkarılan 5 Ekim 1960 tarihli ve 91sayılı kanunla kurulmuştur. Kurumun amaçları, “İktisadi ve sosyal durumu teferruatlı olarak tespit ve temayülleri tayin ile kalkınma için takip edilecek iktisadi ve sosyal politikayı ve hedefleri tayinde hükümete yardımcı olmak ve bu hedefi gerçekleştirecek uzun ve kısa vadeli plan ve programları hazırlamak ve planın başarı ile tatbiki için gerekli tedbirleri tespit ve tavsiye etmek” olarak sıralanmaktadır (Mehtap, 1966). DPT’nin kuruluşuyla ortaya çıkan planlama anlayışı 1930’ların planlama anlayışından büyük ölçüde farklıdır. 1930’ların planları sanayileşme planı adını taşımaktadır ve yalnızca sanayinin geliştirilmesi amacını taşımaktadır. 1960’larda DPT ile başlayan planlama faaliyeti ise daha geniş kapsamlıdır ve bütün sektörlerle birlikte sosyoekonomik kalkınmanın tüm yönlerini içermektedir (Herschlag, 1988, Kepenek, 1990). 1960’lı yıllarda sanayileşmenin yanı sıra, toplumun sosyal ihtiyaçlarını da göz önüne alan ve bu bağlamda ülkemiz vatandaşlarının refah seviyesini üst düzeye çıkarmayı ve sağlıklı bir toplum yetiştirmeyi amaçlayan kalkınma planları belirlenen bu hedef doğrultusunda planlamalara ve politikalara yer vermiştir. Bireylerinin sosyal anlamda refaha ulaşması, bireysel ve toplumsal anlamda bir takım ihtiyaçlarının karşılanması doğrultusunda mümkün olabilecektir. Bu bireysel ve toplumsal ihtiyaçların karşılanabilmesi için de, en etkin yöntemlerden birisi, bireylerin boş zamanlarını kaliteli bir şekilde değerlendirebilmesi ve devletin vatandaşlarına bu anlamda gerekli hizmet ve tesisi sunmasıdır.

Bahsedilen bu konu başlıklarını içeren bilim dalı rekreasyon dur. Bu bağlamda rekreasyon, “Toplum içindeki kişilerin ya da grupların kendini daha iyi hissetmeye, sağlıklı olmaya ve beceri gelişimine yardımcı olan herhangi bir serbest zaman etkinliğine özgür irade ile katılım olarak” açıklanabilir. Rekreasyonun

faydaları, fizyolojik ve psikolojik gelişim, yaratıcılığın artması, bireyin kendini daha rahat ifade edebilmesi, bireyin bilgi, beceri ve deneyim seviyesinin artması, sosyalleşmesi, çalışma başarısının ve işveriminin artması bireye kazandırılan kişisel yararlar arasında yer alırken, toplumun gelişmesini, birlik, bütünlük, dayanışma içerisinde olmasını, medeni ve demokratik toplumun yaratılmasını ve toplumsal refahın yükselmesine katkıda bulunması da toplumsal yararlar açısından değerlendirilebilir (Tezcan, 1982). Toplumun oluşturan bireylerin hem kişisel hem de toplumsal anlamda gelişimine bu denli olumlu katkıları olan bir alana devletin desteğinin olması mutlaklıdır. Bu bağlamda sağlıklı toplumların oluşturulması görevi anayasal bir ilke olarak devlete düşmektedir (Uçar, 2014).

Bu çalışmanın amacı, boş zamanlarını kaliteli bir şekilde değerlendirebilmesi ve rekreasyon bilinci kazanmaları adına, vatandaşlarına gerekli eğitim, hizmet ve tesisi sunmakla yükümlü sosyal devlet olgusunun, bu hedeflere ulaşmak için kalkınma programları ile ülkemizde nasıl bir rekreasyon politikası izlediğini incelemek ve ortaya çıkan sonuçları değerlendirerek, gelecekte bu alanda yapılacak çalışmalara öncülük edebilmektir.

2.MATERYAL VE YÖNTEM

2.1. Araştırma Modeli

Bu çalışma, 1963-2018 yılları arasındaki süreyi kapsayan on adet beş yıllık kalkınma planının rekreasyon, boş zaman ve serbest zaman kavramları kapsamında, doküman analizine dayanarak incelenmesine dayanan nitel bir araştırmadır. Bu araştırma tarama (betimsel) modelindedir. Tarama araştırmaları, bir konuya ya da olaya ilişkin katılımcıların görüşlerinin ya da ilgi, beceri, yetenek ve tutum vb. özelliklerinin belirlendiği genellikle diğer araştırmalara göre örneklemin daha büyük olduğu araştırmalardır (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2008).

2.2 Araştırma Grubu

Çalışmanın araştırma grubunu, Türkiye Devlet Planlama Teşkilatının 1963-2018 yılları arasında yapmış olduğu on adet Beş Yıllık Kalkınma Planı oluşturmaktadır.

2.3. Verileri Toplama Yöntemi

Bu çalışma sistematik inceleme olup, belli bir konuda incelenmek istenen çalışmaları türüne göre (nitel ve nicel) bakarak belli kriterlere göre bütüncül bir yaklaşımla değerlendirilmiş ve yapılan çalışmada veri toplama yöntemi olarak doküman analizi kullanılmıştır.

2.4. Verilerin Analizi

Verilerin analizi, Türkiye Devlet Planlama Teşkilatının 1963-2018 yılları arasında yapmış olduğu on adet Beş Yıllık Kalkınma Planı içerisinde 3 anahtar kelime (boş zaman, serbest zaman, rekreasyon,) kullanılarak yapılmıştır. Yapılan çalışmanın amacına paralel olmasını sağlamak amacı ile verilerin analizi her ne kadar anahtar sözcüklerle sınırlandırılmış olsa da, anahtar kelimelerle bağlantıları olan konu başlıkları da araştırma kapsamına dahil edilmiştir.

3.BULGULAR

3.1. Kalkınma Planlarında Rekreasyon Politikaları

1960 yılında kurulan DPT ve kalkınmanın planlanması düşüncesi 1961 yılında kabul edilen yeni anayasada yer almıştır. Planlı kalkınma, "İktisadi ve Sosyal Hayatın Düzeni" başlığı altında, 41. maddede devletin ödevleri arasında düzenlenmiştir (Sevkal, 2007). 1961 Anayasasında iktisadi, sosyal ve kültürel kalkınmayı demokratik yollarla gerçekleştirmek için kalkınma planlarının hazırlanması ve bu planların hazırlayıcısı olarak Devlet Planlama Teşkilatının kurulması hükme bağlanmıştır. Planlı kalkınma ve planların devlet tarafından hazırlanması hükmü, 1982 Anayasasında da yer almıştır. Şimdiye kadar on adet kalkınma planı hazırlanıp uygulamaya konulmuş olup (Altundemir, 2012), hazırlanan on kalkınma planı içerisinde rekreasyon ile ilgili doğrudan veya dolaylı politikalar bu çalışmada incelenmeye alınmıştır.

3.1.1. Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1963-1967)

Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı içerisinde, vatandaşların boş zamanlarını kaliteli bir şekilde değerlendirmesinin sağlanması veya vatandaşlara rekreasyon hizmet ve rekreasyon el tesis sunumu ile ilgili bir programlama olmasa da toplumun refah seviyesini yükseltmek adına Planlı Kalkınmanın 15 Yıllık Hedefleri bölümü altında yer alan "Kalkınma Planının Sosyal Hedefleri" başlığı ile rekreasyonun toplumsal faydaları içerisinde yer alan sosyalleşme olgusu ile ilgili bir takım politikalar belirlenmiş ve aşağıda belirtilen şekli ile plan içerisinde yer verilmiştir.

“Kalkınma felsefemizin özü, mümkün olduğu kadar geniş halk topluluklarını daha yüksek bir yaşama seviyesi ve sosyal güvenliğe ulaştırmaktır. Kalkınma hamlemizin sosyal amaçlarının gerçekleşmesi için alınacak tedbirler özellikle söz konusu sosyal amaçların temeli olan iki önemli dengenin kurulmasını sağlayacaktır. Bunlardan birincisi, gelir grupları arasında, ikincisiyse bölgeler arasında kurulacak olan dengedir. Bu dengelerin kurulması ile çeşitli gelir gruplarında ve bölgelerdeki kişiler arasında hem kalkınma hamlesine katılmak; hem de kalkınma niteliklerinden faydalanma bakımından sosyal adalet kurulmuş olacaktır.” (DPT, 1963).

3.1.2. İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1968-1972)

İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı içerisinde, boş zamanın değerlendirilmesi ile ilgili konu başlıkları bulunmaktadır. Bu konu başlıkları Toplumun Güvenlik İçinde Gelişmesi Ve Refahı bölümü altında yer alan “Sosyal Refah Hizmetleri” başlığı altında yer almış ve vatandaşların boş zamanlarını değerlendirmeleri ile ilgili politikaları belirlemiştir.

- Sosyal refah hizmetleri, kişilerin toplum hayatında gelişmeleri için gereken güvenlik ortamını yaratmak ve artan refahtan pay almalarını sağlamak, böylece karşılaştıkları sosyal güçlükleri yenmek amacıyla yaşlılara, fakirlere sosyal yardım, çocuk refahı, gençlerin refahı, aile bakımı, beden ve ruh yapılan bakımından veya sakatlık yüzünden çalışamayanların bakımı, tıbbi ve sosyal rehabilitasyon, işe alıştırma, suç ve suçlu ile ilgili hizmetler, boş zamanları değerlendirme konularında uygulanan kamu programları olacaktır. Bunlarla ilişkili olan sosyal faaliyet alanlarında yapılan çalışmalarla ilgi kurulacaktır.

- Gençliğin boş zamanlarını verimsiz olan ve olumsuz sonuçlara sürükleyen faaliyetlerden kurtaracak, yapıcı bilgi ve kabiliyetler kazandırıcı meşguliyetlerle değerlendirme imkanları sağlanacaktır. Gençliğin boş zamanlarını yapıcı, yetenek kazandırıcı faaliyetlerle değerlendirmesi imkanları ve gerekli teşkilatlanma bugün çok sınırlı bulunmaktadır. Boş zamanlar tanımına göre boş zaman süresi günde en az bir saat olarak alındığı takdirde 14 - 24 yaş grubu için bir ayda yaklaşık olarak 18 milyon, bir yılda ise 200 milyon saat yapmaktadır. Boş zamanı değerlendirme faaliyetlerinin yeteri kadar teşkilatlanmamış olması gençleri olumsuz ve verimsiz faaliyetlere yönelmektedir.

- Çocukların, gençlerin ve yetişkinlerin boş zamanlarını değerlendirmek, boş zamanlarında verilecek eğitimle girişkenliklerini artırmak amacı ile Halk Eğitimi Merkezleri’nden yararlanan programlar düzenlenecektir.

- İç ve dış pazarlarda talep bulabilecek, gerçek anlamda ve uzun bir dönemde köylünün boş zamanlarını ve ürünlerini değerlendirecek, onların ekonomik güçlerini geliştirecek nitelikteki el ve ev sanatları gelişme şartları bulunan yörelerde desteklenecek, geliştirilecek ve imalat bilgisini köylere götürmede etkili yollar aranacaktır.

- Gençliğin seyirci olarak spora ilgisi vardır. Bu ilgiyi gençliği aktif olarak spor yapacak yönde geliştirmek ve mevcut tesislerden yararlanma imkânlarını artırmak için programlar düzenlenecektir.

- Gençlik yaz kampları kurulacak, özellikle ufak şehirlerden büyük merkezlere yapılacak gezi programları gençleri eğitici, görgü ve bilgi kazandırıcı yönleriyle ele alınacak ve bu amaçla yaz aylarında çeşitli yörelerdeki yatılı öğrenim kuruluşlarının kapasitelerinden yararlanılacaktır.

- Gençliğin boş zamanlarını değerlendirmek amacı ile spor, yaygın eğitim, kültür ve sosyal faaliyetleri içine alan programlar çeşitli kuruluşların işbirliği ile düzenlenecek, bu faaliyetleri yönetecek olan gençlik liderleri yetiştirilecek ve mevcut tesislerden ve normal çalışma saatleri dışında okullardan bu amaçla yararlanılacaktır (DPT, 1968).

3.1.3. Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı (1973-1977)

Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı içerisinde, boş zaman kavramının yanı sıra, rekreasyon kavramının da kullanıldığı görülmektedir. Rekreasyon kavramı Turizm bölümü altında yer alan “Turizm Eğitimi ve İş Gücü” başlığı altında, boş zaman kavramı ise “Yaygın Eğitim” Başlığı altında yer almıştır.

- Turizmin hızla geliştiği alanlarda, arazi kullanımını ve tesis alt yapı ilişkilerini düzenlemek, otel ve rekreasyon tesislerinin düzensiz gelişmesini önlemek amacıyla fiziksel planlama çalışmalarına devam edilecektir. Turizm alt ve üst yapı yatırımlarının fiziksel planlara uygun olarak yapılması sağlanacaktır. Fiziksel planların yapılması ve uygulanmasında İmar ve İskân Bakanlığı ile Turizm ve Tanıtma Bakanlığı arasında işbirliği sağlanacaktır.

- Genel yaygın okuma-yazma öğretiminin ve asgari temel bilgileri vermenin yanı sıra, milli birliği kuvvetlendirici şekilde vatandaşlık hak ve ödevlerini öğretmeye ve milli kültür unsurlarını tanıtmaya ve kişinin boş zamanlarını değerlendirme yeteneklerinin geliştirilmesine yönelecektir.

- Boş zamanları değerlendirmenin yapıcı ve yaratıcı sanat ve kültür faaliyetlerine yöneltilmesi okul çağından başlayarak özel programlarla özendirilecektir.

- Gençlik ve Spor Bakanlığı ve diğer ilgili örgütlerce yürütülen eğitim, yönlendirme, boş zamanları değerlendirme, izcilik, spor, kültür ve yayım hizmetleri ve tesisleri gençleri hızlı bir sosyo-ekonomik kalkınmanın gerektirdiği hayat görüşü, milli ülkelerle bütünleşmiş köklü, kültür ve bilgi, sağlam karakter, başarıya ve yaratma gücü, ruhve beden sağlığı ve toplum içinde yaşama ve dayanışma alışkanlığı gibi ortak değerleri kazandıracak yönde düzenlenecektir.

- Gençliğin tüm kamu kuruluşlarına ait eğitim, kültür, spor ve sosyal tesislerden tam kapasite ile yararlanabilmesi amacıyla mevcut tesislerin ortaklaşa kullanılması imkânları araştırılacak ve tam kullanımı sağlayıcı bir sistem geliştirilecektir (DPT, 1973).

3.1.4. Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı (1979-1983)

Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı içerisinde boş zaman kavramından bahsedilmiştir. Boş zaman kavramı çalışma ve yaşam düzeyine ilişkin politikalar altında yer alan "Gençlik Sorunları" başlığı altında yer almıştır.

- Toplumun dinamik kesimini oluşturan gençliğin öğrenim ve beslenme, sağlık, barınma, istihdam ve çalışma sorunları bir bütünlük içinde ele alınacaktır.

- Gençlerin okul içinde ve boş zamanlarında spor, kültür, sanat, folklor gibi ilgi duydukları alanlarda çalışmaları sağlanacaktır.

- Büyük ve küçük sanayide çalışan ve toplumun önemli bir kesimini oluşturan gençliğin sorunları, fırsat eşitliği temeline göre düzenlenecek olan çok yönlü programlarla ve öncelikle çözüme bağlanacaktır.

- Öğrenimdeki gençlik kesiminin beden ve ruh sağlığı hizmetlerinden yeterince yararlanabilmesi gerçekleştirilecektir (DPT, 1979).

3.1.5. Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Programı (1985-1989)

Beşinci beş yıllık kalkınma planı içerisinde rekreasyon kavramının yanı sıra, boş zaman kavramından da kullanıldığı görülmektedir. Rekreasyon kavramı "beş yıllık kalkınma planı temel hedefleri ve stratejisi" başlığı altında yer aldığı görülmektedir. Boş zaman kavramı ise "köye götürülen hizmetler" başlığı altında görülmektedir.

- Tabii durumda muhafazası uygun görülen alanlar dışındaki ormanlar, toplumun endüstri odunu, enerji, gıda, toprak muhafaza, yaban hayatı ve su ürünleri, rekreasyon ve estetik değer ihtiyacını mevcut kapasite ve potansiyel verim gücünün müsaade ettiği seviyelerde karşılama yönünde işletilecek ve değerlendirilecektir.

- Koruma alanları, tarıma ayrılan alanlar, orman alanları, endüstri, şehir ve kırsal yerleşmeler için alternatif alanlar turizm ve rekreasyon amaçlı alanlar hakkında doğru kararların verilebilmesi için, arazinin gerçek potansiyeli ile şimdiki ve gelecekteki sosyo ekonomik şartların birlikte çözümlenmesi ve bu kaynağın her kullanım açısından ayrı ayrı değerlendirilmesi sağlanacaktır.

- Köylünün, ana faaliyeti olan tarımın bünyesinden doğan boş zamanların değerlendirilmesi maksadıyla geleneksel köy el sanatlarının geliştirilmesi sağlanacaktır (DPT, 1985).

3.1.6. Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Programı (1990-1994)

Altıncı beş yıllık kalkınma programı içerisinde rekreasyon kavramının yanı sıra boş zaman kavramının da kullanıldığı görülmektedir. Boş zaman kavramı "sosyal hedef ilke ve politikalar" bölümü altında yer alan boş zaman başlığı altında görülmektedir. Aynı şekilde rekreasyon kavramı da "sosyal hedef, ilke ve politikalar" bölümü altında yer alan boş zaman başlığı içerisinde yer almaktadır.

- Bireylerin iş saatleri dışında istekli olarak katıldıkları ve fiziki, sosyal, psikolojik ve zihni gelişime katkıda bulunan faaliyetlerin tamamını kapsayan boş zamanların değerlendirilmesi konusunda eğitici programlar düzenlenecek, TV, radyo, tanıtıcı broşür ve benzeri araçlar ile bilinçlendirme faaliyetlerinde bulunulacaktır.

- Boş zaman faaliyetleri ile ilgili alan ve tesislerin planlanmasında uluslararası kriterlere uyulacak, kurulacak merkez ve parkların, vatandaşlar için rahat, güvenli, kolaylıkla ulaşılabilen merkezi yerlere ve yerleşim alanlarına dengeli bir şekilde dağılımları sağlanacaktır.

- Boş zamanların değerlendirilmesine ilişkin mevzuat düzenlemeleri yapılarak uygun organizasyonlar oluşturulacak ve bu konuda faaliyet gösteren kamu ve gönüllü kuruluşlar desteklenecektir.

- Boş zaman faaliyetleri ile ilgili mevcut alan ve tesislere ek olarak toplumun ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik yeni alanlar açılacak ve tesisler yapılacaktır.

- Merkezi idareler, belediyeler ve köy idareleri boş zamanların değerlendirilmesinde yönlendirici olacaklardır.

- Boş zamanların değerlendirilmesinde eğitim ve organizasyon faaliyetlerini yürütecek nitelikli elemanların yetiştirilebilmesi amacı ile üniversitelerin beden eğitimi ve spor bölümlerinde "rekreasyon" anabilim dalı açılacaktır.

- Boş zamanların değerlendirilmesinde kullanılacak alan ve tesisler, çocuk, genç, yaşlı, özürlü ve benzeri gruplar tarafından değişik zamanlarda devamlı istifade edilebilir şekilde geliştirilecektir.

- Uluslararası organizasyonlarla da işbirliği yapılarak boş zaman faaliyetlerinin geliştirilmesi sağlanacaktır.

- Gençlerin ruh ve beden yönünden mükemmel gelişmesini sağlamak amacı ile okul içi ve dışı fikir, kültür, sanat, spor, izcilik ve boş zamanları geliştirme faaliyetleri teşvik edilecek; alkol, sigara, uyuşturucu madde, kumar ve benzeri alışkanlıklarından koruyucu tedbirler bir bütünlük içinde ele alınacaktır (DPT, 1990).

3.1.7.Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Programı (1996-2000)

Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı içerisinde, boş zaman kavramının yanı sıra, rekreasyon kavramının da kullanıldığı görülmektedir. Boş zaman kavramı "eğitim reformu" başlığı altında görülmektedir. Rekreasyon kavramı ise "boş zaman başlığı" altında ve "bölgesel dengelerin sağlanması" başlığı altında yer alan "bölgesel gelişme ve fiziki planlama" başlığı altında görülmektedir.

- Ekonomik ve sosyal gelişmişlik düzeyinin artmasıyla birlikte boş zamanların değerlendirilmesi kalkınmış ülkelerde olduğu gibi ülkemizde de giderek önem kazanmakta, toplumsal ve bireysel bir ihtiyaç haline gelmektedir. Boş zamanların değerlendirilmesine ilişkin olarak organizasyon, mevzuat düzenleme, yönlendirme, fiziki imkan ve rehber insan gücü konularındaki yetersizlikler varlığını korumakta, bu alanlarda düzenleme ihtiyacı önem arz etmektedir.

- Gençlik kesiminin sorunlarını gidermek ve gençlerin kalkınma sürecine katkı ve katılımlarını artırabilmek amacıyla bu kesime sunulan hizmetler sayı ve nitelik olarak geliştirilecektir. Toplumun temelini oluşturan ve geleceğin güvencesi olan gençlerin eğitim, sağlık, çalışma hayatı, sosyal güvenlik, istihdam ve boş zaman değerlendirme konularındaki sorunlarının çözümüne yönelik önlemler alınacaktır.

- Boş zamanların değerlendirilmesini yaşamın bir parçası haline getirmek temel ilkedir.

- Boş zamanların değerlendirilmesinde eğitim ve organizasyon faaliyetlerini yürütecek insan gücünün yetiştirilmesi amacıyla üniversitelerde rekreasyon ana bilim dalı tesis edilecektir.

- Boş zamanların değerlendirilmesinde kullanılacak alan ve tesisler, çocuk, genç, ev hanımları, yaşlı, yalnız yaşayanlar, özürlü ve benzeri gruplar tarafından değişik zamanlarda istifade edilebilir şekilde geliştirilecektir.

- Toplumun her kesiminin boş zamanları değerlendirme faaliyetlerine katılabilmesi için çok amaçlı tesislerin mahalli idarelerin yardımı ile semtlere, uydu kentlere ve kırsal kesime kadar yaygınlaştırılması çabaları sürdürülecektir.

- Boş zamanların değerlendirilmesinde eğitim ve organizasyon faaliyetlerini yürütecek insan gücünün yetiştirilmesi amacıyla üniversitelerde rekreasyon ana bilim dalı tesis edilecektir.

- Uygulamadaki kentsel arazi kullanım biçimleri, konut dışında, gelişmiş ülke standartlarına göre yetersiz oranlardadır. 1970-1990 döneminde kentlerde konuta %40, sanayiye %6.8, yol ve meydanlara %8.8, yeşil alanlara %2.2 ve ticarete %1.1 oranında alan ayrıldığı araştırmalarla saptanmıştır. Kentler, ulaşım, ticaret, rekreasyon ve kamuya açık alanları sınırlı, hemen hemen sadece konut alanlarından oluşan bir görünüm arz etmektedir (DPT, 1996).

3.1.8.Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Programı (2001-2005)

Sekizinci beş yıllık kalkınma programı içerisinde serbest zaman kavramından bahsedilmiştir. Serbest zaman kavramı "sosyal ve ekonomik sektörlerle ilgili gelişme hedef ve politikaları" kavramı altından yer alan "insan kaynaklarının" geliştirilmesi başlığı altından görülmüştür.

- Gençlerin eğitim, sağlık, alışma hayatı, sosyal güvenlik, istihdam ve serbest zaman değerlendirme konularındaki sorunlarının tespitine imkan verecek araştırma alışmaları yapılacak ve bunlara uygun çözüm önerileri geliştirilecektir.

- Serbest zamanları değerlendirme faaliyetleri; merkezi ve yerel yönetimler, üniversiteler, sivil toplum kuruluşları vasıtasıyla ve bireylerin kendileri tarafından yürütülmektedir. Kuruluşlar arasındaki eşgüdüm, alan, tesis, uzman personel ve finansman yetersizliği sorunları devam etmektedir.

- Gençlerin serbest zamanlarında bilgiye ulaşması, beceri kazanmaları ve meslek edinmeleri gayesiyle eğitilmesi, sokak çocuklarının ve özürülülerin topluma kazandırılması konularındaki çabalar yetersiz kalmaktadır. Özellikle gecekondü kesiminde ve kırsal alanda beceri artırıcı ve meslek edindirmeye faaliyetlerle ilgili sorunlar giderilememiştir.

- Zaman yönetimi ile birlikte düşünülmesi gereken serbest zamanların etken, verimli ve katılımcı bir şekilde değerlendirilerek yaşamın bir parçası haline getirilmesi ve israf edilmemesi esastır.

- Serbest zamanların değerlendirilmesinde kullanılacak kamu kesimine ait alan ve tesisler herkesin kullanımına sunulacaktır. Çocuklar, gençler, yaşlılar, ev hanımları, yalnız yaşayanlar ve özürülüler başta olmak üzere toplumun bütün kesimleri için serbest zamanların retken, verimli ve katılımcı bir şekilde değerlendirilmesi için merkezi ve yerel yönetimler ile üniversitelerin altyapı ve insan gücü imkanları geliştirilecektir. Bu konuda sivil toplum örgütleri ve özel sektör desteklenecektir.

- Serbest zamanların değerlendirilmesi kültürünün geliştirilmesi için yaygın ve örgün eğitim programlarından yararlanılacaktır. Çocukların erken yaşlarda sanat ve geleneksel el sanatları ile tanışmalarının sağlanması amacıyla Kültür Bakanlığının eşgüdümünde, projeler geliştirilecek ve uygulamaya konulacaktır.

- Büyük kentlerin civarında oluşan yerleşim yerlerinde serbest zamanları değerlendirme faaliyetlerinde kullanılmak üzere ortak mekanlar oluşturulacaktır (DPT, 2000).

3.1.9. Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Programı (2007-2013)

Dokuzuncu beş yıllık kalkınma programı içerisinde rekreasyon kavramından bahsedilmiştir. Rekreasyon kavramı da "bölgesel gelişmenin sağlanması" başlığı altında "kırsal kesimde kalkınmanın" sağlanması kavramının içerisinde yer almaktadır.

- Kırsal alanda, e-ticaret de kullanılarak, tarım, orman ve gıda ürünlerinin tanıtım ve pazarlanması, turizm ve rekreasyon, el sanatları, tarıma dayalı sanayi ve diğer alternatif üretim faaliyetleri geliştirilecektir (DPT, 2006).

3.1.10. Onuncu Beş Yıllık Kalkınma Programı (2014-2018)

Onuncu beş yıllık kalkınma programı içerisinde rekreasyon kavramından bahsedilmiştir. Rekreasyon kavramı "spor" başlığı altında yer alan "politikalar kavramı" içerisinde yer almaktadır.

- Vatandaşların fiziksel hareketliliğini teşvik edecek programlar geliştirilecek, uygun rekreasyon alanları oluşturulacaktır.

- İstanbul'da finansal kümelenme alanlarına yönelik olarak enerji ihtiyaçlarının karşılanması, sosyal olanakların ve rekreasyon alanlarının (yeşil alan ve spor tesisi) geliştirilmesi

- Fiziki ve beşeri altyapının güçlendirilerek ülke genelinde dengeli dağılımının sağlanması, spor eğitiminin iyileştirilmesi, sporda etiğin geliştirilmesi, başarılı sporcuların yetiştirilmesi ve sporun bir yaşam tarzı olarak benimsetilerek geniş kitlelere yaygınlaştırılması önemini korumaktadır.

- Sağlıklı ve hareketli bir yaşamın gereği olarak toplumda spor yapma kültürünün yerleştirilmesi, spor hizmetlerinin kalitesi ve çeşitliliği artırılarak sporun geniş kitlelere yaygınlaştırılması ve başarılı sporcular yetiştirilmesi temel amaçtır.

- Kamuya ait tüm spor tesislerinin bütün vatandaşların kullanımına açık olması sağlanacaktır.

- Erken çocukluk eğitiminden başlamak üzere tüm eğitim kademelerinde spor eğitimi içerik ve uygulama olarak iyileştirilecektir (DPT, 2013).

4. TARTIŞMA

Rekreasyon bugünün gelişmiş ve gelişmekte olan toplumlarda özellikle de boş zamanların artmasıyla orantılı olarak önemi ve değeri giderek artan bir kavramdır. Endüstri devrimiyle birlikte günlük 12 saatlik mesailerin süresinde azalma olması serbest zaman sürelerinde artışa sebep olmuştur. 19. yy süresince hem Avrupa hem de Amerika'da büyük değişimler meydana gelmiş, bilimsel bilgiye ve teknolojiye verilen önem artmış ve demokratikleşme süreci bireylerin yaşam şekillerinde önemli

değişiklikler meydana getirmiştir (Karaküçük, 2014). Eğitimi desteklediği (Tezcan, 1994; Vvuest and Bucher, 1995), kültürel kalkınmayı hızlandırdığı (Dumazedier, 1990), çalışma verimini arttırdığı ve ekonomik kalkınmayı hızlandırdığı için önemli bir olgudur rekreasyon (Karaküçük, 1997) rekreasyon beden ve ruh sağlığının korunması ve onarılması, yetişen nesillerin her açıdan geliştirilmesi ve sahip olunan boş zamanlarda fert ve toplum açısından zararlı davranışların yerleşmemesi için de (Ünver ve diğ., 1986) gerekli bir olgudur. Rekreasyonun bu önemli kazanımları doğrultusunda devlet kurumlarının da bunlarla ilgili ciddi atılımları gözden kaçmamaktadır. Bu anlaşılan değerler doğrultusunda devlet bünyesinde rekreasyon olgusuyla ilgili kalkınma programlarında bir çok madde göze çarpmaktadır. Beş yılda bir hazırlanmakta olan ve ilk programımız 1963 yılı içerisinde faaliyete giren programlar çerçevesinde günümüz 2018 yılına kadar gerçekleştirilen on adet kalkınma programlarımız mevcuttur. Bu programlar da rekreasyon, serbest zaman ve boş zaman kavramlarını maddeler halinde incelediğimizde;

Birinci beş yıllık kalkınma programı çerçevesinde rekreasyon, boş zaman ve serbest zaman kavramlarından bahsedilmediği görülmektedir. Bunun yerine kalkınma temelinde yatan sosyal kalkınmadan gelir eşitliğinden ve yaşam kalite standartlarına vurgu yapılmaktadır. Buna sebep olarak da o yıllarda rekreasyon bilincinin bilgi ve yaşam kalitemizin belirli standartlar seviyesinde olmadığını ülkemizin bu konuda yeni bilinçlenmeye başladığı söylenebilir.

İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı Çerçevesinde ise boş zaman kullanımının önemi ve bunun bilinçli bir şekilde kullanılmadığı zaman kötü sonuçlara yol açacağından maddeler halinde söz edilmektedir. Bu maddeler ışığında gençlerimizin yaşam kalitelerini yükseltmek ve onların hem beden hem de zihnen sağlıklı bir birey olmaları için eksik olan tesis ve aktivite için gerekli alanlarda çalışmalar yapılması devlet desteğiyle sağlanacaktır. İş dışında kalan boş süre zarfının önem ve gerekliliğin daha iyi anlaşıldığı bu dönemdeki çalışmalar gençlerimizin kötü alışkanlık edinme sorunlarını büyük ölçüde çözmeye yardımcı olması sağlıklı ve bilinçli bireyler yetiştirmeyi hedeflenmektedir.

Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı Çerçevesinde ilk kez "rekreasyon" kavramından söz edildiği görülmektedir. Bu doğrultuda ülkemizin rekreasyona ne kadar yeni olduğunu anlamakta pekte zorluk çekmemekteyiz. Rekreasyon kavramından bahsedilmiş olsa da bu kavramın yine bir alt başlık adı altında turizm bölümünde bahsedildiği görülmektedir. Bu program içerisinde devlet gençlik kampları yapılması, gençlerimizin kalan boş zamanlar içerisinde kamuya ait tesis ve araçların sistemli ve bilinçli şekilde gençlerimizin hizmetine açılması hedeflenmektedir. Buradaki temel amacın her kesimdeki bireylerimizin tesis ve hizmetlerden en üst seviyede yararlanmalarını sağlamaktır.

Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı Çerçevesinde (1979-1983) gençlerimizin beden ve ruh sağlığının önemini ve değerini arttırmanın temel kaynaklarından birisi olarak gençlerimizin boş zamanlarını sanat, kültür ve halk oyunları gibi aktivitelerle değerlendirip ruhsal anlamda kuvvetli olmaları hedeflenmektedir. Ruhsal olarak iyi durumu da olması içinde beden sağlığının önemi de ön plana çıkarılmaktadır. Bu maddelerden de anlayacağımız üzere artık boş zaman kullanımında işin mesleki boyutları da göze çarpmakta ve çalışan bireylerimizin beden ve ruh sağlığı üst seviyelere çekilmesi hedeflenmektedir.

Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Programı Çerçevesinde (1985-1989) ülkemizin ormansal bölgelerinin belirli seviyelere getirilip rekreasyon alanı olarak kullanılması hedeflenmektedir. Bu hedefler doğrultusunda ülkemiz için eksik olan rekreasyon alan ve tesisini fazlaştırıp buna göre de kullanım alanlarımız genişleyecektir. Yine bu programımız içerisinde köylü milletin efendisidir mantığıyla hareket edip köylülerimizin den tarımsal faaliyetlerin den arda gelen kısımlarda boş zamanlarını değerlendirme ve yeni bir iş imkanı edinme konusunda el sanatlarına yönelmeleri hedeflenmektedir. Bu hedeften anlaşılacağı üzere ülkemizin her kesiminin hem kendisi için hem de ülkesi bazında çalışmalarına imkan ve destek sağlanacaktır.

Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Programı Çerçevesinde (1990-1994) rekreasyon ve boş zaman kavramlarının önemini yıllar geçtikçe çok daha iyi anlaşıldığını görmekteyiz. Bu doğrultuda bu programımız içerisinde en dikkat çekici madde olarak bireylerin boş zamanlarını değerlendirmesi ve bilinçlenmesi amacıyla TV, radyo, tanıtıcı broşür ve benzeri araçlar ile bilinçlendirme faaliyetlerinde bulunulacaktır. Bu konuda belediyeler kamu kuruluşları muhtarlıklarda çalışmalar yapıp halkımızı bu sürece dahil edeceklerdir. Genel anlamda bakıldığında zaman ilk dönemlerde sadece devletin üst kurumlarından beklenen yatırım ve destekler sonraki süreçlerde tüm alt kademelere indirgenip rekreasyon ve boş zaman değerlendirmeyi daha kaliteli ve bilinçli bir hale getirmemizi sağlayacaktır.

Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Programı Çerçevesinde (1996-2000) belki de en ciddi atılımları görmekteyiz. En baştaki olayımız rekreasyonun artık bir bilim olarak kabul görmesidir bu durum geç kabul görmüş olsa da yinede ülkemiz için ciddi bir adımdır. Bu adım sayesinde rekreasyon artan ekonomik gelir ve teknoloji sayesinde tamamen bir temel ihtiyaç olduğunun farkına varmaktayız. Bu program içerisinde tesisler kullanım için alanlar ve eğitmenler konusunda eksikler tespit edilip bu eksikliğin temel sebebi olarak da boş alanlarımızın büyük ölçüde konutlara ayrılması kullanabileceğimiz rekreasyon alanlarımızın işgal edildiğini görmemizi sağlayacaktır.

Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Programı Çerçevesinde (2001-2005) gençlerimizin boş zaman değerlendirilmesiyle ilgili araştırmalar yapılarak onların temel sorunlarını ve görüşlerini direk olarak kendilerinden duyarak bu doğrultuda eksik olan tesislerin yapımını hızlandırıp bilinçli ve donanımlı eğitmen sayısı artırılacaktır. Toplumumuzun her kesimin yaşamsal kalitesini arttırmak adına kırsal kesim ve gece kondular da dahil olmak üzere bu alanlarda yaşayan gençlerimiz içinde çeşitli maddeler göze çarpmaktadır.

Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Programı Çerçevesinde (2007-2013) de kırsal kesimlerde yaşayan vatandaşlarımızın hem iş yaşantısını geliştirmek hem de rekreasyon faaliyetlerine katılarak bulunduğu durumda keyif almasını ve iş veriminin artırması hedeflenmektedir. Ekonomimize verdiği katkıyla büyük bir bölümü oluşturan kırsal kesimdeki vatandaşlarımızın sosyal yaşamdaki sürelerinin artması hem iş verimini hem de yaşamsal kaliteyi arttıracak bir gerçektir.

Onuncu Beş Yıllık Kalkınma Programı Çerçevesinde (2014-2018) vatandaşlarımızın katılım sağlaması için rekreasyon alanlarının geliştirilmesi temel hedefler arasında görülmektedir. Rekreasyon alanlarının azlığı toplumlarda ciddi sorunlar sıkıntılar doğurabilmektedir. Bu sorunlar iş ve hayat yaşamında karşılaştığı temel problemlerin zihninden atılıp belirli bir rahatlık ve dinginliğe sağlaması için rekreasyon alanlarının sayısı artırılıp halkımızın buna katılımı sağlanmalıdır. Ancak bu düzeydeki toplumlarda yaşamsal ve işsel anlamda tam bir dinamizm ve verimlilik sağlanabilmektedir. Bunun örnekleri de gelişmiş Avrupa ülkelerinde fazlasıyla görülmektedir.

SONUÇ

Sonuç olarak; rekreasyon kavramının ülke tarihinde yakın bir geçmişe sahip olmadığı bir gerçektir. Tarihsel süreç olarak bu durum Avrupa da çok daha eskilere dayansa da ülke tarihinde bu kavram çok yenidir. Tarihsel geçmişi henüz bir olgunluk seviyesine ulaşamayan rekreasyon olgusunda incelenen kalkınma programları çerçevesinde ciddi dalgalanmalar göze çarpmaktadır. Rekreasyonun ülke tarihine yeni bir giriş yapması ve rekreasyon alanının da yeterli tesis ve uzman kişilerin olmamasının bu dalgalanmaya sebebiyet verdiği söylenebilir. Oluşan bu eksikler neticesinde alanında yetişmiş uzman kişiler ve tesislerin alt yapıların da görülen bu eksiklikler kapatılması ile göze çarpan bu dalgalanmalar alt seviyelere indirilebileceği ve gelişim hızının da buna bağlı olarak üst seviyelere doğru ulaştırılabileceği düşünülmektedir. Ulaşılmakta olunan bu üst seviyelerde kalıcılık ve süreklilik ne kadar sağlam ve gerçekçi olursa ülkenin sosyal ve gençlik sorunlarının da bir o kadar üstesinden gelinilebilir ve hedeflenmekte olan güç ve başarıyı sağlamış olma gerçeğiyle karşılaşılabılır.

KAYNAKÇA

- Altundemir, M. E. (2012). Kalkınma Planlarından Eğitime Bakış: Kamusal Mallar Teorisi Perspektifinden. *Bilgi Ekonomisi ve Yönetimi Dergisi*, Cilt: VII, Sayı: I.
- Başkaya, F. (2011). *Kalkınma İktisadının Yükselişi ve Düşüşü*. 7.Baskı, Ankara: Türkiye ve Ortadoğu Forumu Vakfı.
- Büyükoztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2008). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (14. Baskı). Ankara: Pegem Yayınları
- DPT, (1963). Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1963-1967). Ankara: DPT Yayını. <<http://ekutup.dpt.gov.tr/plan/plan1.pdf>> (2010 Eylül 27)
- DPT, (1968). İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1968-1972). Ankara: DPT Yayını. <<http://ekutup.dpt.gov.tr/plan/plan2.pdf>> (26 Kasım 2018)
- DPT, (1973). Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı (1973-1977). Ankara: DPT Yayını. <<http://ekutup.dpt.gov.tr/plan/plan3.pdf>> (26 Kasım 2018)
- DPT, (1979). Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı (1979-1983). Ankara: DPT Yayın No: 1664. <<http://ekutup.dpt.gov.tr/plan/plan4.pdf>> (26 Kasım 2018)
- DPT, (1985). Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1985-1989). Ankara: DPT Yayın No: 1974. <<http://ekutup.dpt.gov.tr/plan/plan5.pdf>> (26 Kasım 2018)
- DPT, (1990). Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı (1990-1994). Ankara: DPT Yayın No: 2174. <<http://ekutup.dpt.gov.tr/plan/plan6.pdf>> (26 Kasım 2018)
- DPT, (1996). Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1996-2000). Ankara: DPT Yayını. <<http://ekutup.dpt.gov.tr/plan/plan7.pdf>> (26 Kasım 2018)

- DPT, (2000). Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (2001-2005). Ankara: DPT Yayını. <<http://ekutup.dpt.gov.tr/plan/plan8.pdf>> (26 Kasım 2018)
- DPT, (2006). Dokuzuncu Kalkınma Planı (2007-2013). Ankara: DPT Yayını. <<http://ekutup.dpt.gov.tr/plan/plan9.pdf>> (26 Kasım 2018)
- DPT, (2013). Onuncu Kalkınma Planı (2014-2018). Ankara: DPT Yayını. <<http://ekutup.dpt.gov.tr/plan/plan9.pdf>> (26 Kasım 2018)
- Dumazedier, J. (1990). Boş Zaman ve Kültür, *Türk Yurdu Dergisi*, (Çev. E. Topbaş), C. 10, No: 38, s. 61 - 63, Ankara.
- Hershlag, Z.Y.(1988). *The Contemporary Turkish Economy*. Routledge: Londra ve New York.
- Ildırar, M. (2004). *Bölgesel Kalkınma ve Gelişme Stratejileri*, 1.Basım, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Karaküçük S. (2014). *Rekreasyon: Boş Zamanları Değerlendirme*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Karaküçük, S. (1997). *Rekreasyon: Boş Zamanları Değerlendirme Kavram Kapsam ve Bir Araştırma*, 2. Baskı, Ankara.
- Kepenek, Y. (1990). *Türkiye Ekonomisi*. Verso: Ankara.
- MEHTAP (1966). *Merkezi Hükümet Teşkilâtı Kuruluş ve Görevleri, Merkezi Hükümet Teskilâtı Araştırma Projesi Yönetim Kurulu Raporu*. Ankara: Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü Yayınları.
- Özkan, Ö. (2016). *Sürdürülebilir Kalkınma ve Türkiye'de Çevre Politikalarının Ankara Değerlendirilmesi*. Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Anabilim Dalı, Uluslararası İktisat Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Sevkal, M. N. (2007). *Kalkınma Politikalarındaki Değişim ve Kamu Yönetimine Etkisi*. Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, İzmir.
- Tezcan, M. (1982). *Sosyolojik Açından Boş Zamanların Değerlendirilmesi*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları.
- Tezcan, M. (1994). *Boş Zamanların Değerlendirilmesi Sosyolojisi*. Ankara: Atilla Kitabevi.
- Uçar, A. (2014). Türkiye'de Spor ve Rekreasyon Politikalarının Oluşumu ve Bu Hizmetlerin Sunumu. *Yerel Politikalar Akademik Araştırma ve Düşünce Dergisi*, Sayı, 6, Temmuz.
- Ünver, Ö, Dağdaş, C. ve Bulut, I. (1986). *12-24 Yaş Gençlerin Sosyo-Ekonomik Sorunları*. Ankara: Gazi Üniversitesi, Basın-Yayın Yüksekokulu Matbaası.
- Vvuest, D.A. and Bucher, C. A. (1995). *Foundations of Physical Education and Sport*. The C.U. Mosby Company, Soint Louis.